

INFORMACIJA

o aktivnostima Komisije za nestala lica u 2018. godini

Podgorica, februar 2019. godine

Poštujući međunarodna i regionalna nastojanja da se riješe pitanja nestalih lica obrazovana je Komisija za nestala lica sa mandatom za rješavanje problematike nestalih lica u oružanim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije.

Komisija za nestala lica obrazovana je 7. juna 2007 godine Odlukom Vlade Crne Gore („Sl.list RCG broj 25/07 , „Službeni list CG“, broj 80/08 , broj 17/11). Nakon što je Vlada Crne Gore na sjednici od 7. marta 2013. godine, razmotrila Informaciju o opravdanosti daljeg postojanja, na tadašnjem nivou, savjeta i drugih tijela, koje je obrazovala Vlada donijela je zaključak, broj: 06-486/2 od 14. marta 2013. godine da, nadležni resori predlože Vladi donošenje odluka o prestanku važenja odluka o obrazovanju savjeta i drugih tijela koji su obrazovani na osnovu Uredbe o Vladi Crne Gore, a čije obrazovanje treba da bude u nadležnosti resornog ministra. U vezi naprijed navedenog zaključka, Vlada Crne Gore donijela je Odluku o prestanku važenja Odluke o obrazovanju Komisije za nestala lica („Sl. list CG”, broj 4/2015), nakon čega je Ministar rada i socijalnog staranja donio Rješenje o obrazovanju Komisije za nestala lica (Rješenje Ministarstva rada i socijalnog staranja br. 023-3/15-7 od 6.02.2015. godine).

Zadatak Komisije je da:

- prati, proučava i utvrđuje predloge za rješavanje pitanja nestalih lica sa teritorije Crne Gore u oružanim sukobima na prostoru bivše SFRJ;
- izvršava obaveze koje proizilaze iz međunarodnih ugovora i sporazuma koji se odnose na rješavanje pitanja nestalih lica;
- koordinira rad nadležnih organa i organizacija u postupku traženja nestalih lica, ekshumacije i identifikacije;
- ostvaruje saradnju sa nadležnim organima, porodicama i udruženjima nestalih lica radi rješavanja statusnih i humanih pitanja njihovih porodica.

Komisiju čine Predsjednik – predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja i članovi (predstavnici: Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva odbrane, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave za zbrinjavanje izbjeglica, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Vrhovnog državnog tužilaštva i Crvenog krsta Crne Gore).

U cilju realizacije zadataka koji su joj povjereni, a imajući u vidu težinu, složenost i specifičnost pitanja kojim se bave, kao i političku osjetljivost problematike nestalih lica, Komisija sarađuje sa nadležnim ministarstvima, stručnjacima i forenzičarima, u cilju obezbjeđivanja sveobuhvatnog, profesionalnog i sistemskog pristupa u rješavanju ovog pitanja. Takođe Komisija sarađuje sa relevantnim međunarodnim organizacijama i institucijama (Međunarodna komisija za nestala lica (ICMP), Međunarodni komitet Crvenog Krsta (MKCK) i UNDP), u skladu sa njihovim mandatom i potpisanim međunarodnim dokumentima.

Postojanje Komisije predviđeno je dok traje proces traženja lica koja se vode kao nestala u oružanim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije.

Komisija ima kontakte sa porodicama nestalih lica u cilju informisanja o aktuelnom stanju slučajeva i prikupljanja novih saznanja i činjenica, koje mogu pomoći u rješavanju sudbine njihovih nestalih članova. Komisija obavještava porodice o činjenicama u vezi pronalaska posmrtnih ostataka njihovih članova, pruža pomoć u organizaciji preuzimanja posmrtnih ostataka, snosi troškove prevoza i sahrane.

Takođe Komisija sarađuje sa udruženjima porodica nestalih lica, pruža im materijalnu pomoć i druge vidove podrške.

Radi usklađivanja sistema rada Komisije sa standardima koji se primjenjuju u humanitarnom pravu, takođe je ostvarena saradnja sa asocijacijama (Regionalna koordinacija udruženja porodica nestalih lica s područja bivše Jugoslavije, REKOM) koje se ovom problematikom bave za područje bivše Jugoslavije.

S tim u vezi važno je napomenuti da je u proteklom periodu, u namjeri da se doprinese ublažavanju teških, humanitarnih posljedica sukoba na prostoru bivše Jugoslavije, a polazeći od prava porodica na potpunu istinu o svom nestalom članu, ***Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore zaključila i potpisala Protokol o saradnji sa Komisijom za nestala lica Vlade Republike Srbije, Sporazum o saradnji sa Komisijom za nestala lica Vlade Republike Kosovo i Protokol o saradnji sa Povjerenstvom Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale.*** U toku su pregovori sa delegacijom Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine u vezi sa zaključivanjem Protokola o saradnji u traženju nestalih lica između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Napominjemo da je od strane predsjednika država bivše Jugoslavije (Predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, Predsjednika Bosne i Hercegovine Bakira Izetbegovića, Republike Hrvatske Iva Josipovića i Republike Srbije Tomislava Nikolića), u Mostaru **29.08.2014. godine**, potpisana **Deklaracija o ulozi države u rješavanju pitanja nestalih usljed oružanog sukoba i povreda ljudskih prava**, što takođe, predstavlja dokaz posvećenosti država/Vlada regiona u rješavanju ovog veoma značajnog pitanja i preuzimanje odgovornosti u procesu pronalaženja osoba nestalih u sukobu na tlu bivše Jugoslavije.

Lica koja su nestala u oružanim sukobima na području bivše Jugoslavije, a koje potražuje Komisija za nestala lica, uključuje 57 crnogorskih državljanina i lica čiji su tražitelji, u vrijeme kad su prijavili njihov nestanak, imali prebivalište u Crnoj Gori, od čega se na teritoriji Kosova potražuju 44 lica, na teritoriji Bosne i Hercegovine 10 lica i na teritoriji Republike Hrvatske tri lica.

Komisija je u saradnji sa komisijama i drugim asocijacijama zemalja iz regiona, koje se bave ovom problematikom, u proteklom periodu riješila i izvršila primopredaju 27 posmrtnih ostataka lica koji su u trenutku nestanka bili državljani Crne Gore, ili su tražitelji, u vrijeme kad su prijavili njihov nestanak, bili građani Crne Gore.

Tokom 2018. godine realizovane su sljedeće aktivnosti:

- 25. januara 2018. godine održan bilateralni sastanak sa predstavnicima Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, na kojem je razgovarano o uređenje međusobnih odnosa, obaveza i načina zajedničkog rada Komisije za nestala lica Vlade Crne Gore i Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine.
- U organizaciji UNDP-a 26. januara 2018. godine su, u Sarajevu, održane Treće regionalne konsultacije o jačanju regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim licima. Na sastanku su pored predstavnika Komisije za nestala lica Vlade Crne Gore učestvovali predstavnici tijela koja se bave nestalim licima iz Republike Hrvatske, Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. Razgovaralo se o proširenju, poboljšanju kvaliteta razmijenjenih informacija relevantnih za tajne grobnice između institucija nestalih lica kako bi se ubrzao proces traženja nestalih.

- Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) organizovala je interaktivnu obuku o korišćenju Regionalne baze podataka aktivnih slučajeva nestalih lica usljed oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije. Obuka je održana dana 22.03.2018. godine u Kancelariji ICMP-a u Tuzli- Bosna i Hercegovina, za predstavnike Komisije za nestala lica Vlade Crne Gore, Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije i Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine.
- Dana 25. i 26. maja u Podgorici je, u organizaciji Međunarodne komisije za nestala lica (ICMP), održan sastanak tijela koja učestvuju u procesu traženja nestalih lica na području zapadnog Balkana. Sastanak je organizovan u cilju pripreme za samit u Londonu koji se, između ostalog, bavio ključnim izazovima s kojima se ovaj region suočava, uključujući način rješavanja pitanja 12.000 lica koje se još uvijek vode, kao nestale iz sukoba 1990-ih godina. Prije ovog sastanka, Međunarodna komisija za nestala lica i Regionalna koordinacija udruženja porodica nestalih lica razmatrali su ključna pitanja koja se trebaju pokrenuti na Londonskom samitu. O zaključcima sastanka s Regionalnom koordinacijom se razgovaralo na odvojenom sastanku, na kojem su prisustvovali predstavnici ICMP i predstavnici nadležnih tijela za pitanje nestalih lica iz Bosne i Hercegovine (INO), Crne Gore, Hrvatske, Kosova i Srbije.
- Regionalna kancelarija UNDP-a iz Istanbula, u okviru projekta „**Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama**“, organizovala je regionalnu radionicu na temu “ **Rad sa potencijalnim svjedocima** “, koja se održala dana 7. i 8. juna u Brčkom u Bosni i Hercegovini. Radionica je organizovana sa ciljem da se detaljnije razgovara o načinima komunikacije sa potencijalnim svjedocima, preliminarni i detaljni razgovor sa potencijalnim svjedokom – opšti principi, procjena kredibiliteta i pouzdanosti svjedoka, korišćenje baze podataka Međunarodnog Krivičnog Suda MKSJ – EDS, te o savremenim modelima obavljanja informativnog razgovora. Poseban cilj radionice bio je da se kroz otvorenu komunikaciju unaprijede rezultati na terenu.
- Premijeri Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Kosova, Srbije, Albanije, Hrvatske, Njemačke, Ujedinjenog Kraljevstva, Austrije, Bugarske, Italije, Slovenije i Poljske potpisali su dana **10. jula 2018. godine, u Londonu, Zajedničku deklaraciju o nestalim licima u Okviru Berlinskog procesa**, čime su, između ostalog, ponovili svoju opredijeljenost podršci naporima na pronalaženju 12.000 lica koja se još uvijek vode kao nestala uslijed sukoba na prostoru bivše Jugoslavije. Tom prilikom **učesnice u Berlinskom procesu na koje se ovo pitanje odnosi preuzele su, između ostalih, i obaveze za tijela koje se bave pitanjima nestalih lica, a odnose se na sljedeće:**
 - da osiguraju nepristrasne i djelotvorne istrage slučajeva nestalih lica u skladu s međunarodnim standardima ljudskih prava i da riješe što veći broj slučajeva nestalih lica u narednih pet godina;
 - da aktivno angažuju sve domaće institucije koje su nadležne za pronalaženje, odnosno za identifikaciju nestalih lica, ili koje su uključene u taj proces, kako bi se istražili svi mogući putevi dobijanja novih podataka o grobnicama, uključujući i obavezu osiguravanja odgovarajućih resursa za pretraživanje arhiva u potrazi za relevantnim informacijama, te dostavljanje tih podataka odgovarajućoj centralnoj instituciji;
 - da za nadležnu centralnu instituciju iz svake od učesnica u Berlinskom procesu koja je odgovorna za traganje za nestalim licima, odnosno za njihovu

identifikaciju, osiguraju odgovarajuće kadrovske resurse i budžetska sredstava, za ispunjavanje njihovog mandata;

- da osiguraju aktivno učešće porodica nestalih u procesu traganja za nestalim, odnosno njihovog pronalaženja;
- da osiguraju da javnosti budu dostupne pouzdane i tačne informacije o postupku pronalaženja i identifikovanja nestalih lica;
- da na odgovarajući način odgovore potrebama porodica nestalih lica;
- da se uzdrže od svake politizacije pitanja nestalih lica.

Prije nego što su premijeri potpisali Zajedničku deklaraciju, ministar za Evropu i Ameriku Ujedinjenog Kraljevstva, Sir Alan Duncan, sastao se u Ministarstvu za vanjske poslove i poslove Commonwealtha s rukovodiocima nacionalnih institucija iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Hrvatske koje su nadležne za traženje nestalih.

- Predstavnici Komisije učestvovali na XV Regionalnoj konferenciji o rješavanju sudbina nestalih lica na području bivše Jugoslavije, koja je održana u Sarajevu **28. avgusta 2018. godine.**
- **30. avgusta 2018. godine u saradnji sa Udruženjem porodica nestalih i kidnapovanih sa Kosova „Božur“ obilježen Međunarodni dan nestalih.**
- ***U Izvještaju Radne grupe za prisilne i nedobrovoljne nestanke (WGEID) od 4. septembra 2018. godine, o primjeni preporuka nakon posjete Crnoj Gori i zemljama regiona, navedeno je da se registruju pozitivni koraci koje je Crna Gora učinila na nacionalnom nivou, a odnose se na Komisiju za nestala lica*** (prepoznaju se naponi Vlade u primjeni Deklaracije o ulozi države u rješavanju pitanja nestalih kao posljedica ratnih sukoba i zloupotreba ljudskih prava; pozdravljaju se naponi koje Vlada čini u regionu i upućuje čestitke za saradnju sa zemljama regiona u oblasti nestalih; pozdravljaju se koraci koje je zemlja preuzela u jačanju transparentnosti procesa putem objavljivanja svih informacija na sajtu Ministarstva rada i socijalnog staranja; pozdravlja se odluka o uključivanju tužilaštva u Komisiju za nestala lica).
- ***Predstavnici Komisije su učestvovali na Konferenciji o zaostavštinama prošlosti i izgradnji mira, koja je u organizaciji Evropske komisije - Direktorata za susjedsku politiku i pregovore o proširenju održana u Briselu 11. i 12. septembra 2018. godine.*** Na konferenciji je razgovarano o procesima ponovnog uspostavljanja povjerenja, uključujući istinu i pravdu, reparacije, pamćenje i sprječavanje sukoba. Kroz multidisciplinarni i inkluzivni pristup, stručnjaci i učesnici su razgovarali o komparativnim iskustvima u Evropi i inostranstvu.
- Predsjednici tijela nadležnih za traženje nestalih lica Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i Kosova su, u sjedištu ***Međunarodne komisije za nestala lica (ICMP) u Hagu, dana 6. novembra 2018. godine, potpisali Okvirni plan za rješavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na prostoru bivše Jugoslavije***, kojim se utvrđuju koraci za unapređenje saradnje i povećanje djelotvornosti u traganju za nestalim licima u cijelom regionu. Zajednički okvirni plan ima za cilj da ukloni prepreke u pronalaženju 12.000 lica koje se još uvijek vode kao nestala, naslanjajući se na postojeće protokole o saradnji, bilateralne sporazume i mehanizme za saradnju, odnosno inteziviranje multilateralne saradnje u cilju traženja i identifikacije lica nestalih usljed sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Plan će sprovoditi Grupa za nestala lica (GNL), koju čine Komisije za nestala lica iz

Crne Gore, Srbije, Kosova, Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine i Uprava za zatočene i nestale Republike Hrvatske. Grupa za nestala lica (GNL) će održati ukupno šest sastanaka do oktobra 2020. godine prema usvojenom rasporedu. Po potrebi, članice Grupa za nestala lica (GNL) će se sastajati i bilateralno radi rješavanja pitanja vezanih za implementaciju Okvirnog plana.

- Predstavnici Komisije za nestala lica učestvovali su u radu Regionalne radionice o pravnom i institucionalnom okviru za zaštitu prava nestalih lica i njihovih porodica, koja je u organizaciji Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) održana u Sarajevu 14. i 15. novembra 2018. godine.
- U Podgorici je dana 22. novembra 2018. godine održan sastanak sa šeficom regionalne delegacije Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, iz Beograda. Na sastanku je razgovarano o novoj petogodišnjoj Strategiji MKCK-a. Dogovoreno je da će MKCK-a pomoći Komisiji za nestala lica i Crvenom krstu Crne Gore da se u narednom periodu obidu porodice nestalih u svim opštinama u Crnoj Gori, kako bi se utvrdila prava evidencija, sagledao socijalni status i potrebe ovih porodica.
- ***Prvi sastanak Grupe za nestala lica održan je 4. decembra 2018. godine u Herceg Novom.*** Na sastanku su jasno definisani naredni koraci ka rješavanju što većeg broja neriješenih slučajeva nestalih osoba. To podrazumijeva rad na rješavanju “NN” (bez imena ili neidentifikovanih) slučajeva u mrtvačnicama u cijelom regionu kroz ciljane pilot-projekte; rad na procedurama za razmjenu podataka o nestalima i mogućim lokacijama skrivenih grobnica između članova GNL; te na učešću na ekshumacijama od zajedničkog interesa. Formirana je Operativna grupa za „Bazu podataka aktivnih slučajeva lica nestalih usljed oružanih sukoba 1990-ih na teritoriji bivše Jugoslavije“ (OG za Bazu podataka) kao i Operativna grupa za rješavanje neidentifikovanih slučajeva (OG za NN slučajeve), koje čine po dva predstavnika tijela za traženje nestalih lica Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i Kosova. Ujedinjeno Kraljevstvo je dodijelilo bespovratna sredstva u iznosu od 1,5 miliona eura za dvogodišnji projekat podrške jačanju regionalne saradnje na rješavanju pitanja nestalih lica u sukobima tokom 1990-ih, koji sprovodi Međunarodna Komisija za nestala lica (ICMP). ICMP će podršku Ujedinjenog Kraljevstva usmjeriti ka omogućavanju rada domaćih institucija i pružanju tehničke podrške Grupi za nestala lica (GNL).
- Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore i Specijalno državno tužilaštvo Crne Gore – odsijek za ratne zločine učestvuju u projektu UNDP-a **„Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potrazi za nestalim licima“ (2017 - 2019)**, koji se sprovodi već tri godine i koji ima za cilj da poveća efikasnost i djelotvornost saradnje između tužilaštava zemalja bivše Jugoslavije u procesuiranju ratnih zločina, kao i da dalje osnaži kapacitete za potrage za osobama nestalim tokom oružanih sukoba.
- ***Komisija na godišnjem nivou izvještava o svojim aktivnostima Komitet za prisilne nestanke UN-a, kao i Komitet za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja.***
- U cilju obezbjeđenja minimuma egzistencije porodica nestalih sa Kosova, a koji trenutno borave u Crnoj Gori, Komisija je tokom 2018. godine u dva navrata pružila finansijsku pomoć Udruženju porodica nestalih i kidnapovanih sa Kosova „Božur“ sa

sjedištem u Sutomoru. Takođe, u cilju unapređenja saradnje predstavnici Komisije za nestala lica Vlade Crne Gore u martu 2018. godine posjetili su ovo udruženje i održali sastanak sa predsjednikom Udruženja u cilju sagledavanja socijalnog statusa ovih porodica.

- Izvršena je primopredaja posmrtnih ostataka E.L. koji je život izgubio kao civilna žrtva rata u Bosni i Hercegovini (1991-1995. godina), i tom prilikom porodici je uplaćena novčana pomoć.
- Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore održava sjednice kvartalno, a po potrebi i češće.

Predlog Zaključaka za KEPIF/Vladu

1. Vlada Crne Gore na sjednici održanoj _____2019. godine razmotrila je i usvojila Informaciju o aktivnostima Komisije za nestala lica u 2018. godini.